

Asia: VN/13190/2020

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: pakkokeinolain muutostarpeet

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne yleisesti mietinnöstä

Mietinnössä esiin tuodut pakkokeinolain muutostarpeet ovat todellisia ja niihin liittyvät lainsäädäntömuutokset ovat kannatettavia. Monet esitetyt muutokset todennäköisesti vähentävät käräjäoikeuksien työmäärää, mutta toisaalta jotkut muutokset kuten eräiden pakkokeinojen alan laajentaminen lisäävät käräjäoikeuksien työmäärää. Pakkokeinolain säännösten ehdotettu selventäminen ja prosessin yhdenmukaistaminen tehostavat myös käräjäoikeuksien työskentelyä. Ehdotetut muutokset osin vahvistavat pakkokeinon kohteena olevan henkilön perusoikeussuojaa.

Hovioikeuden näkemyksen mukaan erityisesti laajoissa ja vaativissa rikosasioissa pakkokeinojen määräaikojen pidentämistä ja syytteen määräajan pidentämistä koskevia tuomioistuinkäsittelyjä on käräjäoikeuksissa määrällisesti varsin paljon. Pakkokeinolain muutostarpeiden yhdeksi tavoitteeksi on asetettu pakkokeinoasioiden käsittelyn tehostaminen. Mainittuihin seikkoihin nähden hovioikeus pitää kannatettavana, että edellä mainitut asiat voitaisiin ratkaista mietinnössä todetuin edellytyksin ilman suullista istuntokäsittelyä.

2. Lausuntonne pakkokeinolain 2 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Ehdotettu muutos pidättämisestä tehtävästä kirjallisesta päätöksestä on perusteltu.

3. Lausuntonne pakkokeinolain 3 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Ehdotettu muutos syytteen määräajan pidentämistä koskevan asian käsittelytavasta on perusteltu. Myös 15 ja 16 §:n muutosehdotukset ovat perusteluja.

4. Lausuntonne pakkokeinolain 4 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Pakkokeinolain muutostarpeiden yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi on asetettu, että muutokset vahvistavat pakkokeinon kohteena olevan henkilön perusoikeussuojaa. Yksityiselämän suojan piiriin kuuluu muun muassa yksilön oikeus vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin. Näin ollen

pakkokeinon kohteena olevan henkilön perusoikeudet ovat merkityksellisiä arvioitaessa yhteydenpidon rajoittamisen käytön edellytyksiä. Hovioikeuden käsityksen mukaan tuomioistuimien määräämien yhteydenpitorajoitusten sisältö ja valvonta on lainsäädännössä osin puutteellisesti säädelty. Hovioikeus pitää tärkeänä ja kannatettavana, että yhteydenpitorajoitusten osalta lainsäädäntöä tältä osin täydennetään ja täsmennetään esitetyllä tavalla.

5. Lausuntonne pakkokeinolain 5 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Tehostettuun matkustuskieltoon määrätulle henkilölle kiinnitetään valvontaväline heti määräämisen hetkellä joko pakkokeinoasian käsittelyn jälkeen vankilan tiloissa taikka suullisen rikosasian pääkäsittelyn jälkeen Rikosseuraamuslaitoksen tukipartion toimesta. Hovioikeus pitää kuitenkin kannatettavana, että pakkokeinolakiin lisättäisiin uusi 5 a § valvonnassa käytettävien välineiden kiinnityksestä. Muutoksella varmistettaisiin se, että tehostettuun matkustuskieltoon määrätty henkilö saadaan heti määräyksen jälkeen valvonnan piiriin.

Käytännössä on ollut epäselvyyttä siitä, voiko pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää matkustuskiellon muuttamista koskevasta asiasta vai onko asia saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tämä vuoksi ehdotettu säännös matkustuskiellosta päättävästä viranomaisesta on perusteltu.

Tehostettuun matkustuskieltoon määrättyt henkilöt ovat usein rikkoneet / poistaneet itse valvontalaitteensa, joten on tärkeää, että myös tämä menettely sisällytetään matkustuskiellon rikkomisen tunnusmerkistöön.

6. Lausuntonne pakkokeinolain 6 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Hovioikeus pitää vakuustakavarikkoa koskevia muutosehdotuksia kannatettavina. Hovioikeus pitää tärkeänä muutosehdotusta siitä, että tuomioistuin voisi pidentää vakuustakavarikon voimassaoloa koskevaa määräaika kysymyksessä olevan rikosasian laatuun ja selvittämiseen liittyvien erityisten syiden vuoksi enintään vuosi kerrallaan tai päättää, että vakuustakavarikko on voimassa toistaiseksi, mikä vähentää käräjäoikeuksissa tarpeettomia pakkokeinoasian käsittelyjä. Hovioikeus pitää kannatettavana muutosehdotusta siitä, että poliisi ilmoittaisi ennen pakkokeinoasian käsittelyä ja tehdessään vaatimusta vakuutustakavarikosta siitä syyttäjälle, joka voisi vielä harkita, onko vakuustakavarikon hakeminen perusteltua. Tämä lisäisi myös esitutkintayhteistyötä. Hovioikeus pitää perusteltuna ehdotuksena myös sitä, että määräajan pidentämistä koskevat pyynnöt tehtäisiin kaksi viikkoa ennen määräajan päättymistä.

7. Lausuntonne pakkokeinolain 7 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Hovioikeus pitää tärkeänä muutosehdotusta siitä, takavarikoitu esine, omaisuus tai asiakirja olisi takavarikon kumoamisen jälkeen viipymättä palautettava siihen oikeutetulle toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä, jollei palauttamiselle ole muuta estettä. Hovioikeus pitää myös tärkeänä

käsittelyn asianmukaisuuden sekä resurssien järkevän suuntaamisen osalta esitystä siitä, että takavarikon määräaika koskeva pyyntö olisi esitettävä jo viimeistään kaksi viikkoa ennen määräajan päättymistä ja määräajan pidentämistä koskeva asia ratkaistaisiin kansliassa ilman istuntokäsittelyä.

8. Lausuntonne pakkokeinolain 8 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Työryhmän ehdotus siitä, että paikanetsintä ja laite-etsinnän saatettaisiin tietyissä tilanteissa tuomioistuimen tutkittavaksi, on perusteltu. Hovioikeuden näkemyksen mukaan muutoksilla olisi oikeusturvaa parantava vaikutus.

9. Lausuntonne pakkokeinolain 9 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Hovioikeudella ei ole tältä osin lausuttavaa asiasta.

10. Lausuntonne pakkokeinolain 10 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Hovioikeus yhtyy työryhmän ehdotuksiin telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista sekä televalvontaa koskevilta osin. Muutosehdotus siitä, että esitutkintaviranomainen saisi tietyissä tilanteissa kohdistaa televalvontaa henkilön hallinnassa olevaan teleosoitteeseen / -laitteeseen ilman tämän suostumusta, on perusteltu. Esitetyt tarkennukset, uusien perusterikosten lisääminen sekä telepakkokeinojen henkilösidonaisuus ovat työryhmän esittämällä tavalla perusteltuja.

Lapseen kohdistuvat seksuaalirikokset ovat lisääntyneet ja siirtyneet merkittävässä määrin internetissä tehtäväksi. Hovioikeus pitää kannatettavana muutosehdotusta tietoverkossa tapahtuvalle peiteltylle tiedonhankinnalle, joka voidaan arvioida olevan monissa tilanteissa tarpeellista ja välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi.

11. Lausuntonne pakkokeinolain 11 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Alaikäisten tekemät vakavat henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset (jengirikollisuus) on kasvussa. Tähän nähden muutosehdotusta pakkokeinojen käytön ulottamista alle 15-vuotiaisiin, jos pakkokeinon käytön edellytykset täyttyvät, voidaan pitää kannatettavana. Toisaalta näissä tilanteissa tulisi kuitenkin erityistä huomiota kiinnittää suhteellisuusperiaatteeseen.

12. Lausuntonne oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

Hovioikeus yhtyy työryhmän esittämään näkökantaan, että oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 16 §:n 4 momenttiin on perusteltua lisätä viittaus pakkokeinolain 7 luvun 9 §:n 2 momentissa ja 14 §:n 3 momentissa sekä 8 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen asioiden tuomioistuin käsittelyihin

13. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

14. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 13 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

15. Lausuntonne rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 19 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

16. Lausuntonne rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 31 ja 58 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

17. Lausuntonne tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta perusteluineen

-

18. Lausuntonne sellaisista mahdollisista pakkokeinoja koskevan lainsäädännön muutostarpeista, joita mietinnössä ei ehdoteta

-

Ålander Tuula
Rovaniemen hovioikeus